

มาตรา ๓๘/๑ ในการยื่นคำร้องคัดค้านตุลาการตามมาตรา ๓๘ ๓๗ (๒) ต้องระบุเหตุที่จะคัดค้านอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๓๖ หรือมาตรา ๓๖/๑ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การคัดค้านตุลาการที่พิจารณาวินิจฉัยในเรื่องใดมากกว่าหนึ่งคน ให้คู่กรณีจัดทำเป็นคำร้องแยกเป็นตุลาการแต่ละราย

มาตรา ๓๘/๒ เมื่อตุลาการขอถอนตัวตามมาตรา ๓๗ (๑) หรือคู่กรณียื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๓๗ (๒) ให้ตุลาการนั้นงดการปฏิบัติหน้าที่เมื่อคดีนั้นไว้จนกว่าศาลจะได้มีการชี้ขาดในเรื่องที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๓๙ เมื่อมีการขอถอนตัวตามมาตรา ๓๗ (๑) (ดูเลขมาตราด้วยว่าถูกใหม่) หรือยื่นคำร้องคัดค้านตุลาการคนใด และตุลาการซึ่งถูกคัดค้านไม่ขอถอนตัวออกจกตุลาการพิชरणคดีนั้นตามมาตรา ๓๗ (๒) (ดูเลขมาตราด้วยว่าถูกใหม่) ให้ศาลประชุมปรึกษาหารือเพื่อพิจารณาเหตุขอถอนตัวหรือเหตุคำร้องคัดค้านนั้น และคำชี้แจงของตุลาการซึ่งถูกคัดค้าน โดยขอสงวนคำแถลงของคู่กรณีและตุลาการซึ่งถูกคัดค้าน รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นตามที่เห็นสมควร แล้วออกคำสั่งยอมรับหรือยกเสียซึ่งคำร้องคัดค้านนั้น คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุดโดยตุลาการซึ่งขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดคำขอถอนตัวหรือคำร้องที่คัดค้านตนเองไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

เมื่อศาลต้องพิชरणตามวรรคหนึ่ง ตุลาการซึ่งถูกคัดค้านจะร่วมพิชरणหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดคำร้องคัดค้านตนเองมิได้ (นำไปกำหนดรวมในวรรคหนึ่ง)

ในการพิจารณาเหตุคัดค้านตุลาการ ให้ศาลฟังคำชี้แจงของตุลาการที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านประกอบด้วย

การชี้ขาดเหตุคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ถือตามคำร้องคัดค้านผู้ทำหน้าที่ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการลงมติตามวรรคสาม ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

เมื่อศาลพิจารณาวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยให้ตุลาการที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านและคู่กรณีทราบ

การพิจารณาที่ได้ดำเนินไปก่อนที่จะศาลมีคำสั่งชี้ขาดผลการระงับข้อพิพาทหรือก่อนที่คู่กรณียื่นคำร้องคัดค้านย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งชี้ขาดให้อ่อนล้างหรืออนุญาโตตุลาการ คำคัดค้าน เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๔๐ ตุลาการจะขอถอนตัวจากกรณีพิพาทคดีหรือกรณีพิพาทคำวินิจฉัย หรือคำสั่งคดีใดมิได้ เว้นแต่มีเหตุที่อรุณกัตติยานมาตรา ๓๖ เหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอื่น อันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร (นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๓๗)

มาตรา ๔๑ ให้ศาลมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย เที่ยงธรรม และรวดเร็ว รวมทั้งวางระเบียบเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ผู้ใดฝ่าฝืน การวิจารณ์คำวินิจฉัยคดีที่กระทำโดยสุจริตและมีได้ใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสีหรืออาฆาตมาดร้าย ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ให้ถือเป็น **การละเมิดอำนาจศาล** และให้ศาลมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
- (๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **การสั่งลงโทษตามวรรคสอง ให้ศาลพิเคราะห์อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี**

การสั่งลงโทษตามวรรคสอง (๓) ต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และให้ดำเนินการบังคับโทษตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีในทางอาญา (ความที่ขัดแย้งนำไปกำหนดเป็นมาตรา ๔๑/๑)

มาตรา ๔๑/๑ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งศาลหรือระเบียบตามมาตรา ๓๗ ให้ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล และให้ศาลมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
- (๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสังเกตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตาม
พฤติการณ์แห่งกรณี

ในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลตาม (๓) ให้นำประมวลกฎหมาย
พิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๒ ผู้ใดวิสวรณ์การพิชารณหรือการพิพาศคดีของศาลโดยสุจริต ด้วยวิธีการทางวิชาการ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ (นำไปกำหนดเป็นมาตรา ๔๑ บรรดสอง)

มาตรา ๕๓ การจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พัก ของบุคคลใดที่ศาลเรียกมาในการไต่สวน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปตามประกาศของศาล

มาตรา ๔๔ คู่กรณี พยานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าเบ็ดความของตน หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมิเหตุผลอันสมควรก็ดี อาจร้องขออนุญาตต่อศาลเพื่อตรวจดู ข้อคิดสำเนา และขอสำเนาที่มีค่ารับรองความถูกต้องของเอกสารในส่วนวนคดีได้โดยจะเรียกค่าธรรมเนียมในกรณีนั้นก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีครที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของศาล (นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๗๗/๑)

ส่วนที่ ๒

การยื่นคำร้องและการยื่นหนังสือ

ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๔๔ ผู้ที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๕ จะต้องเป็นบุคคล
คณะบุคคล หรือองค์กรตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๕ ให้กระทำเป็นคำร้องตามแบบที่
กำหนดในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ การขอให้ศาลพิจารณา
วินิจฉัยคดีในกรณีดังต่อไปนี้ ให้จัดทำเป็นหนังสือ

(๑) ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี หรือศาลอื่น ขอให้ศาลพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายหรือกฎหมาย หรือร่างข้อบังคับ (มาตรา ๑๓๒ (๒) มาตรา ๑๓๒ ประกอบมาตรา ๑๔๘ และมาตรา ๑๔๙)

(๒) ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา ขอให้ศาลพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด (มาตรา ๑๗๓)

(๓) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ (มาตรา ๒๑๐ (๒))

(๔) ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ (มาตรา ๑๓๙วรรคสอง)

(๕) ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภาขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (มาตรา ๑๔๙ ประกอบมาตรา ๑๔๘)

(๖) คณะรัฐมนตรีขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (มาตรา ๑๗๘)

(๗) ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภาขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (มาตรา ๒๕๖ (๙))

(๘) การขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๓) ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๕ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพ มีรายการครบถ้วนตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุ

- (๑) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลาย อันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยใช้สิทธิพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๒) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
- (๓) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลตามจำนวนที่กำหนดในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญด้วย

คำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วนตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้ **พนักงานคดีรัฐธรรมนูญสำนักงาน** ให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้นให้ถูกต้อง

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้ร้องจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะมอบฉันทะให้ทนายความหรือบุคคลอื่นยื่นคำร้องหรือดำเนินคดีแทนผู้ร้องได้ ผู้รับมอบฉันทะต้องบรรลุนิติภาวะแล้วและมีความรู้ความสามารถที่อาจดำเนินการแทนผู้มอบฉันทะได้

มาตรา ๔๕/๑ หนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๔๔ วรรคสองให้ทำเป็นหนังสือราชการโดยอย่างน้อยต้องระบุรายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง ความประสงค์ที่จะให้ศาลดำเนินการ และมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๔๖ **การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ** ให้ **ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์ประมุข** นั้น เป็นผู้ยื่นคำร้องโดยจัดทำเป็นคำร้องพร้อมความเห็นและเอกสารประกอบตามข้อกำหนดของศาล

การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ให้ **ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร** ที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้งของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลโดยจัดทำเป็นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบตามข้อกำหนดของศาล (กรณี ให้เขียนผู้มีอำนาจยื่นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งอนุยกร่างฯ จัดทำเป็นมาตรา ๔๔)

มาตรา ๔๖ การยื่นขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๕ (๒) ต้องเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจที่เกิดขึ้นแล้ว โดยในกรณีที่ปัญหานั้นเกิดขึ้นกับหน่วยงานใดให้หน่วยงานนั้นเป็นผู้มีสิทธิยื่นหนังสือต่อศาล ในกรณีที่ปัญหาโต้แย้งระหว่างหน่วยงาน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิยื่นหนังสือต่อศาลของผู้ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และปัญหานั้นต้องเกิดขึ้นแล้วและยังคงดำเนินอยู่ หรือมีกรณีเป็นที่ยั่งยืนซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของผู้ขอให้ศาลวินิจฉัย

มาตรา ๔๗ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๕ (๑๑) ได้ **ยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ** ให้ โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่สิทธิยื่น

คำร้องถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ให้เห็นคำร้องได้ทราบว่าการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่

ถึงนี้ ๘ สค.๖๐

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นกรณีที่ไม่อาสใช้สิทธิทางศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๓๐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน
แล้วแต่กรณี

การกระทำที่บุคคลจะใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องมีใช่เรื่องหนึ่งเรื่องใด ไม่
เป็นกรณีกระทำดังต่อไปนี้

(๑) รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้บัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๓) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

(๓๔) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑

(๒๕) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐

(๓๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(๔๗) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๕๘) การกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙

(๑๔) การกระทำในทางตุลาการของศาลตามหมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ ของรัฐธรรมนูญ

(๒๕) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาล

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง นอกสภคต้องดำเนินคดีตามมาตร ๔๕ แล้วต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงว่า เป็นกรณีกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไรให้ชัดเจน รวมทั้งเหตุที่ไม่ออสใช้สิทธิตามวรรคสองได้แล้วด้วย

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับพิจารณา วินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ (นำไปกำหนดเป็นมาตรา ๔๗/๑)